

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ФІЛОСОФІЯ, ЛОГІКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
денної та заочної форм здобуття освіти за спеціальністю
D3 «Менеджмент» освітньо-професійної програми
«Управління лікувально-профілактичними закладами»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Вікторія Ковальська – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Наталя Гончарова – доктор медичних наук, професор, магістр менеджменту, професор кафедри хірургії № 2 Харківського національного медичного університету.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 27 березня 2026 року)*

Ф 56 **Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я :** методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти за спеціальністю ДЗ «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Управління лікувально-профілактичними закладами» [Електронний ресурс] / уклад. В. А. Бурбига, І. М. Шалімова, В. М. Маркова. – Харків : ХНУ імен В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 30 с.)

Методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я» спрямовані на підвищення ефективності підготовки здобувачів освіти до практичних занять шляхом виконання практичних завдань, опрацювання рекомендованої літератури, з описом методики підготовки до виконання кожного типу завдань, що покращить рівень засвоєння основ організації наукових досліджень в галузі медицини.

Метою практичних занять є формування практичних умінь та навичок, відображених в програмних результатах навчання, передбачених відповідною освітньо-професійною програмою.

Для здобувачів освіти зі спеціальності ДЗ «Менеджмент» (Управління лікувально-профілактичними закладами).

УДК 37.01:001.891(075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2026

© Бурбига В. А., Шалімова І. М.,
Маркова В. М., уклад., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Практичне заняття № 1	6
Практичне заняття №2	8
Практичне заняття №3	10
Практичне заняття №4	13
Практичне заняття №5	15
Практичне заняття №6	18
Практичне заняття №7	21
Практичне заняття №8	23
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	25

ВСТУП

Метою навчального курсу «Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я» є формування у здобувачів компетенції для проведення наукових досліджень, які сприяють вирішенню управлінських і клінічних завдань у системі охорони здоров'я, з дотриманням філософських, логічних і етичних засад.

У результаті вивчення курсу «Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я» здобувачі мають набути таких професійних компетентностей:

- Здатність застосовувати філософські та логічні принципи для формування наукового світогляду та критичного аналізу проблем управління лікувально-профілактичними закладами (ЛПЗ).
- Уміння розробляти, планувати та проводити наукові дослідження з використанням теоретичних, емпіричних і міждисциплінарних методів для вирішення управлінських і клінічних завдань в охороні здоров'я.
- Навички дотримання етичних і деонтологічних засад у дослідницькій діяльності, включаючи забезпечення академічної доброчесності, конфіденційності даних і справедливості при впровадженні результатів у практику ЛПЗ.

У процесі вивчення даної дисципліни у здобувачів мають бути сформовані наступні вміння та навички:

- Формулювати дослідницькі запитання та гіпотези, які відповідають управлінським і клінічним проблемам лікувально-профілактичних закладів (ЛПЗ), з урахуванням філософських і логічних засад.
- Застосовувати теоретичні та емпіричні методи, включаючи статистичні, клініко-епідеміологічні та соціально-управлінські, для збору, аналізу та інтерпретації даних у дослідженнях охорони здоров'я.
- Інтегрувати міждисциплінарні підходи, поєднуючи знання з медицини, соціології, економіки, етики та інформатики для комплексного вирішення управлінських завдань.
- Оцінювати етичність досліджень, забезпечуючи дотримання принципів конфіденційності, інформованої згоди, справедливості та академічної доброчесності.
- Розробляти та впроваджувати практичні рекомендації на основі результатів досліджень для оптимізації роботи ЛПЗ, враховуючи етичні та деонтологічні стандарти.
- Організовувати командну роботу в міждисциплінарних проєктах, ефективно координуючи взаємодію фахівців і вирішуючи комунікативні та ціннісні конфлікти.

Загальний обсяг часу на вивчення дисципліни «Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я»: денна форма навчання (90 год.), у тому числі аудиторні заняття – 32 год., самостійна робота – 58 год. Заочна форма навчання (90 год.), у тому числі аудиторні заняття – 82 год., самостійна робота – 8 год. Для студентів денної та заочної форм навчання навчальним планом передбачено складання заліку з дисципліни.

Успішність навчальної діяльності на практичних заняттях із дисципліни «Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я» значною мірою залежить від результатів самостійної пізнавальної роботи здобувачів, їхнього творчого підходу до опанування теоретичних і практичних аспектів курсу, сформованості загальнонавчальних навичок (здатності підбирати та методично опрацьовувати навчальну й наукову літературу, аналізувати різноманітні джерела інформації, швидко читати, виділяти ключові ідеї, стисло й ефективно конспектувати, працювати з великими обсягами даних), а також загальнотеоретичних умінь (класифікувати й систематизувати інформацію, формулювати обґрунтовані висновки, проводити порівняльний аналіз,

висловлювати власну позицію щодо дослідницьких питань, вирішувати управлінські та дослідницькі завдання в контексті системи охорони здоров'я).

Тематика практичних занять з курсу представлена у таблиці

Теми практичних занять

Таблиця

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Філософські основи сучасного медичного знання та управління в охороні здоров'я	2,0	0,5
2	Тема 2. Наукове мислення і логіка в управлінні лікувально-профілактичними закладами	2,0	0,5
3	Тема 3. Методологія наукових досліджень у сфері управління закладами охорони здоров'я.	2,0	0,5
4	Тема 4. Етапи та структура наукового дослідження у сфері охорони здоров'я.	2,0	0,5
5	Тема 5. Теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження в медицині.	2,0	0,5
6	Тема 6. Статистичні, клініко-епідеміологічні та управлінські методи у медичних дослідженнях	2,0	0,5
7	Тема 7. Наукове дослідження як форма практики: міждисциплінарний підхід в охороні здоров'я.	2,0	0,5
8	Тема 8. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику: етичні та деонтологічні засади наукової діяльності в системі охорони здоров'я.	2,0	0,5
	Разом	16,0	4,0

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Філософські основи сучасного медичного знання та управління в охороні здоров'я

Мета заняття: Сформувати у здобувачів розуміння ролі філософських принципів у наукових дослідженнях і управлінні лікувально-профілактичними закладами (ЛПЗ), оволодіти навичками аналізу філософських концепцій у контексті медичного знання та розробки етичних управлінських рішень.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про філософські основи медичного знання та їх роль у наукових дослідженнях

Філософія відіграє ключову роль у формуванні наукового світогляду дослідника та керівника ЛПЗ, забезпечуючи теоретичне підґрунтя для осмислення здоров'я, хвороби, етичних викликів і управлінських рішень. Філософські принципи, такі як гуманізм, свобода, відповідальність і справедливість, допомагають структурувати підходи до вирішення складних проблем у системі охорони здоров'я. Вони сприяють формуванню стратегічного мислення, яке враховує не лише технічні, а й моральні та суспільні аспекти. Основні ознаки філософського підходу в медичних дослідженнях:

1. Аналіз концепцій буття, здоров'я, хвороби та смерті через філософські категорії, що забезпечує цілісне розуміння об'єкта дослідження.
2. Інтеграція історико-філософських знань (античні, середньовічні, сучасні парадигми) для обґрунтування еволюції медичного знання та управлінських практик.
3. Застосування етичних принципів (довіра, емпатія, справедливість) для розробки управлінських рішень, які відповідають суспільним потребам.

Джерела філософських знань та їх використання у науково-дослідній роботі

У процесі підготовки та проведення досліджень у сфері охорони здоров'я філософські знання використовуються на всіх етапах:

- Аналіз літератури: вивчення філософських текстів, біоетичних принципів і сучасних парадигм для обґрунтування теми дослідження, наприклад, аналіз впливу гуманістичних підходів на мотивацію персоналу ЛПЗ.
- Формулювання проблеми: визначення ціннісних конфліктів, наприклад, між економічною ефективністю та доступністю медичних послуг.
- Теоретичне обґрунтування: використання філософських категорій (буття, істина, причинність) для розробки концепції дослідження.
- Практичне застосування: інтеграція етичних принципів у рекомендації, наприклад, для впровадження програм профілактики з урахуванням справедливості.
- Оформлення результатів: рефлексія щодо моральних і суспільних наслідків дослідження, забезпечення їх відповідності принципам гуманізму.

Філософські джерела поділяються на первинні (оригінальні праці філософів, біоетичні кодекси) та вторинні (аналітичні статті, огляди сучасних парадигм). Їх опрацювання вимагає вміння критично аналізувати тексти, виділяти ключові ідеї та

застосовувати їх до практичних завдань ЛПЗ. Достовірність висновків забезпечується логічним аналізом, зіставленням із практикою та відповідністю етичним стандартам.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Філософські основи сучасного медичного знання та управління в охороні здоров'я».
2. Підготуватися до участі в дискусії «Роль філософських принципів у формуванні етичних управлінських рішень у ЛПЗ».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи скласти попередній список літературних джерел із філософії, біоетики чи етики управління, дотримуючись вимог бібліографічного опису.

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Провести експрес-контроль знань за темою «Філософські основи сучасного медичного знання».
2. Взяти участь у дискусії «Роль філософських принципів у формуванні етичних управлінських рішень у ЛПЗ», представивши власну позицію щодо застосування гуманістичних підходів.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо підбору літературних джерел із філософії та біоетики, обґрунтувавши їх релевантність для обраної теми магістерської роботи.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке філософія науки та як вона впливає на медичне знання?
2. Які історико-філософські витоки медичного знання?
3. Як принципи гуманізму та справедливості застосовуються в управлінні ЛПЗ?
4. Які філософські категорії є ключовими для досліджень в охороні здоров'я?
5. У чому полягає роль біоетики в сучасних медичних дослідженнях?
6. Як філософські принципи впливають на формування професійної ідентичності управлінця ЛПЗ?
7. Які ціннісні конфлікти можуть виникати в управлінських дослідженнях?
8. Що таке управлінська етика та як вона реалізується в ЛПЗ?
9. Які методи використовуються для аналізу філософських джерел у дослідженнях?
10. Як рефлексія сприяє прийняттю етичних рішень у ЛПЗ?
11. Які вимоги до цитування філософських джерел у наукових роботах?
12. Як оформляти бібліографічний опис літератури з філософії та біоетики?
13. Які джерела інформації є первинними та вторинними в контексті філософських досліджень?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час дискусії та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в дискусії.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Наукове мислення і логіка в управлінні лікувально-профілактичними закладами

Мета заняття: Сформувати у здобувачів навички застосування логічних принципів і наукового мислення для аналізу управлінських проблем у лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ), оволодіти технікою побудови аргументації, виявлення логічних помилок і розробки обґрунтованих управлінських рішень.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про наукове мислення та логіку в управлінні ЛПЗ

Наукове мислення є основою ефективного управління ЛПЗ, оскільки воно забезпечує системний, доказовий і етичний підхід до прийняття рішень. Наукове мислення включає емпіричний і теоретичний рівні, які проявляються через логічні операції (аналіз, синтез, узагальнення) та форми (поняття, судження, умовиводи). Воно відрізняється від побутового чи професійного мислення своєю системністю, перевірюваністю та орієнтацією на стандарти. У контексті ЛПЗ наукове мислення управління передбачає використання дедуктивних, індуктивних і аналогічних методів для вирішення завдань, наприклад, оптимізації потоків пацієнтів чи підвищення мотивації персоналу. Основні ознаки наукового мислення:

1. Системність і доказовість: рішення базуються на верифікованих даних, наприклад, статистичному аналізі показників госпіталізацій.
2. Етична відповідність: узгодження рішень із цінностями охорони здоров'я, такими як справедливість і гуманізм.
3. Запобігання логічним помилкам: уникнення хиб, таких як помилкове узагальнення чи хибна дихотомія, через структуровану аргументацію.

Логічні засади та методи в управлінських дослідженнях

Логічні засади управління ЛПЗ включають принципи формальної логіки (тотожності, несуперечності, достатньої підстави) та діалектичної логіки, які допомагають структурувати рішення. Наприклад, принцип достатньої підстави вимагає, щоб рішення про скорочення витрат було обґрунтоване даними про вплив на якість догляду. Логічні операції, такі як аналіз (розкладання проблеми на складові), синтез (об'єднання даних у цілісну картину) і порівняння (зіставлення альтернатив), є основою для розробки

управлінських стратегій. Уникнення логічних помилок, таких як *post hoc* чи *ad hominem*, забезпечується методиками, як-от чек-листи, аналіз чутливості чи *peer-review*. Достовірність рішень залежить від якості даних, їхньої репрезентативності та коректної інтерпретації, наприклад, розрізнення кореляції та причинності при аналізі ефективності програми профілактики.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Наукове мислення і логіка в управлінні лікувально-профілактичними закладами».
2. Підготуватися до участі в круглому столі «Роль логічного мислення в прийнятті управлінських рішень у ЛПЗ».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити короткий кейс, який ілюструє застосування логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння) для вирішення управлінської проблеми ЛПЗ.

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Провести експрес-контроль знань за темою «Логічні основи наукового мислення в управлінні ЛПЗ».
2. Взяти участь у круглому столі «Роль логічного мислення в прийнятті управлінських рішень у ЛПЗ», представивши аналіз логічних помилок у конкретному управлінському рішенні.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки кейсу, який демонструє застосування логічних операцій для вирішення управлінської проблеми ЛПЗ.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке наукове мислення та як воно відрізняється від побутового й професійного мислення?
2. Які логічні операції використовуються в управлінських дослідженнях ЛПЗ?
3. Як принципи формальної логіки (тотожності, несуперечності) застосовуються в управлінні ЛПЗ?
4. Які типові логічні помилки виникають у медичних і управлінських висновках?
5. Як методика «диявольський адвокат» допомагає уникнути логічних помилок?
6. У чому полягає різниця між критичним і евристичним мисленням у контексті управління ЛПЗ?
7. Як діалектична логіка сприяє вирішенню ціннісних конфліктів у ЛПЗ?
8. Які стандарти аргументації використовуються для обґрунтування управлінських рішень?
9. Як забезпечити достовірність даних у дослідженні ефективності ЛПЗ?
10. Що таке *evidence-based management* і як він застосовується в ЛПЗ?
11. Які інструменти допомагають розвивати логічну культуру керівника ЛПЗ?
12. Як розрізнити кореляцію та причинність у дослідженнях управління ЛПЗ?

13. Які методи візуалізації доказів використовуються при комунікації зі стейкхолдерами?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час круглого столу та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в дискусії.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Методологія наукових досліджень у сфері управління закладами охорони здоров'я

Мета заняття: Сформувати у здобувачів навички застосування методологічних принципів для планування та проведення наукових досліджень у сфері управління лікувально-профілактичними закладами (ЛПЗ), оволодіти технікою вибору типів досліджень і розробки їхньої структури з урахуванням управлінських завдань.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про методологію наукових досліджень у сфері управління ЛПЗ

Методологія наукових досліджень є основою системного та обґрунтованого підходу до вирішення управлінських проблем у лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ). Вона визначається як сукупність принципів, методів і підходів, що забезпечують організацію наукового пошуку та підвищують ефективність управлінських рішень. Специфіка методології в охороні здоров'я полягає в її міждисциплінарному характері та необхідності врахування етичних і соціальних аспектів. Основні ознаки методології:

1. Багаторівневий підхід: філософський (онтологія, гносеологія, аксіологія), загальнонауковий (системний підхід, моделювання), конкретно-науковий (управлінські теорії) і методико-технологічний (методи збору даних).
2. Принципи: системність, наукова обґрунтованість, об'єктивність, верифікованість, міждисциплінарність, гуманізм і соціальна відповідальність.
3. Відмінність від методики (конкретні способи реалізації) і техніки дослідження (практичні інструменти, наприклад, анкетування чи статистичний аналіз).

Етапи та принципи використання методології в управлінських дослідженнях

Методологія структурує дослідницький процес у ЛПЗ через такі етапи:

- Визначення проблеми: формулювання управлінської проблеми, наприклад, низької ефективності системи запису.
- Вибір типу дослідження: залежно від мети (фундаментальне, прикладне, пошукове) та характеру (кількісне, якісне, змішане).
- Розробка структури: визначення об'єкта, предмета, методів і процедур.
- Аналіз і синтез даних: зіставлення результатів із теоретичними положеннями.
- Впровадження результатів: розробка рекомендацій для ЛПЗ, наприклад, оптимізація робочих процесів.

Методологічна культура керівника ЛПЗ передбачає інтеграцію знань і навичок для створення обґрунтованих рішень, які враховують ефективність і етику. Достовірність забезпечується відповідністю принципам об'єктивності та верифікованості.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Методологія наукових досліджень у сфері управління закладами охорони здоров'я».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Методологічні принципи в управлінських дослідженнях ЛПЗ: від теорії до практики».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити попередню структуру дослідження, визначивши проблему, об'єкт, предмет і тип дослідження (кількісне, якісне чи змішане).

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Методологія наукових досліджень у сфері управління ЛПЗ».
2. Взяти участь у семінарі «Методологічні принципи в управлінських дослідженнях ЛПЗ: від теорії до практики», представивши обґрунтування вибору типу дослідження для конкретної управлінської проблеми.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки структури дослідження, включаючи проблему, об'єкт, предмет і пропоновані методи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Що є основною ознакою методології наукового дослідження в управлінні ЛПЗ?
 - a) Використання лише кількісних методів
 - b) Системний і міждисциплінарний підхід
 - c) Орієнтація на клінічні випробування
 - d) Застосування виключно емпіричних даних
2. Який рівень методології відповідає за вибір методів збору даних?
 - a) Філософський
 - b) Загальнонауковий
 - c) Конкретно-науковий
 - d) Методико-технологічний

3. Який принцип методології забезпечує врахування етичних аспектів?
- a) Системність
 - b) Гуманізм
 - c) Верифікованість
 - d) Об'єктивність
4. Який тип дослідження найкраще підходить для оцінки задоволеності персоналу ЛПЗ?
- a) Фундаментальне
 - b) Пошукове
 - c) Якісне
 - d) Експериментальне
5. Чим відрізняється методика від методології?
- a) Методика є ширшою за обсягом
 - b) Методика визначає конкретні способи реалізації
 - c) Методика застосовується лише на філософському рівні
 - d) Методика не враховує етичні принципи

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке методологія наукового дослідження та в чому її специфіка в охороні здоров'я?
2. Які принципи методології застосовуються в управлінських дослідженнях ЛПЗ?
3. Як методологічна культура сприяє ефективному управлінню ЛПЗ?
4. Які типи досліджень використовуються в управлінні ЛПЗ та як їх вибирати?
5. Як міждисциплінарність впливає на методологію досліджень у ЛПЗ?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Етапи та структура наукового дослідження у сфері охорони здоров'я

Мета заняття: На підставі уявлень про специфіку досліджень у медичному управлінні та структуру наукового апарату навчитися визначати етапи дослідження, формулювати проблему, тему, мету, завдання, гіпотезу, об'єкт/предмет, обирати методи та будувати логічну модель для ЛПЗ.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про особливості досліджень у сфері медичного управління та логіку дослідницької діяльності в управлінні ЛПЗ

Дослідження у сфері медичного управління є ключовим інструментом для оптимізації процесів у лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ), забезпечуючи інтеграцію наукових підходів у практичну діяльність. Специфіка таких досліджень полягає в їх міждисциплінарному характері, що поєднує медичні, соціальні, економічні, правові та управлінські знання, з акцентом на етичні аспекти та системний підхід. Мета досліджень спрямована на вдосконалення управлінських процесів, підвищення ефективності ЛПЗ та забезпечення якості медичних послуг, з урахуванням потреб пацієнтів і персоналу. Об'єкти і суб'єкти досліджень включають ЛПЗ як соціотехнічну систему, персонал, пацієнтів, ресурси та процеси, що вимагає комплексного аналізу. Необхідність системного підходу та врахування етичних аспектів забезпечує достовірність і практичну цінність результатів, уникаючи фрагментарності.

Логіка дослідницької діяльності в управлінні ЛПЗ представляє собою структурований підхід до вирішення управлінських проблем: від постановки задачі до практичних рекомендацій, з акцентом на послідовність і доказовість. Роль керівника як дослідника і практика полягає в інтеграції аналітичного мислення в управлінські процеси, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень. Філософські засади дослідницької логіки включають причинно-наслідковий підхід, системність і діалектичне бачення розвитку, що допомагає осмислити динаміку змін у ЛПЗ. Значення логічної послідовності полягає в забезпеченні достовірності та практичної цінності результатів, запобігаючи помилкам і сприяючи впровадженню інновацій.

Етапи та принципи використання наукового апарату в дослідженнях управління ЛПЗ

Науковий апарат дослідження структурує процес у медичному управлінні через чіткі етапи, забезпечуючи логічну послідовність і ефективність. Підготовчий етап включає вибір актуальної управлінської проблеми, аналіз літератури та формування концепції дослідження, наприклад, оцінку ефективності системи управління персоналом. Теоретичний етап передбачає розробку гіпотез, вибір методологічного підходу та визначення методів, з урахуванням етичних норм. Емпіричний етап охоплює організацію збору даних, їх узагальнення та первинну обробку, наприклад, через опитування чи статистичні дані ЛПЗ. Аналітичний етап полягає в аналізі даних, інтерпретації результатів і перевірці гіпотез, з використанням інструментів на зразок SWOT-аналізу. Завершальний етап включає формулювання висновків, розробку практичних рекомендацій та підготовку звіту, спрямованих на впровадження в ЛПЗ.

Формулювання наукового апарату дослідження в управлінні ЛПЗ передбачає чітке визначення ключових елементів: проблему (актуальну управлінську ситуацію з обґрунтуванням значущості), тему (зв'язок із практичними потребами ЛПЗ), мету і завдання (окреслення цілей та конкретних кроків), гіпотезу (передбачення результатів), об'єкт/предмет (фокус дослідження) та методи (інструменти збору й аналізу даних).

Логічна модель дослідження будується як схема чи матриця, що визначає послідовність збору, обробки та аналізу даних, забезпечуючи інтеграцію всіх елементів для досягнення мети. Достовірність забезпечується дотриманням принципів об'єктивності, верифікованості та етичності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Етапи та структура наукового дослідження у сфері охорони здоров'я».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Логіка та структура наукових досліджень в управлінні ЛПЗ: від проблеми до рекомендацій».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити попередню логічну модель дослідження, включаючи формулювання проблеми, гіпотези, об'єкта/предмета та етапів.

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Етапи та структура наукового дослідження в управлінні ЛПЗ».
2. Взяти участь у семінарі «Логіка та структура наукових досліджень в управлінні ЛПЗ: від проблеми до рекомендацій», представивши обґрунтування вибору етапів і методів для конкретної управлінської проблеми.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки логічної моделі дослідження, включаючи проблему, гіпотезу, об'єкт/предмет і пропоновані методи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який етап дослідження включає розробку гіпотез і вибір методів?
 - a) Підготовчий
 - b) Теоретичний
 - c) Емпіричний
 - d) Аналітичний
2. Що є основною ознакою специфіки досліджень у медичному управлінні?
 - a) Використання лише економічних методів
 - b) Міждисциплінарний характер
 - c) Орієнтація на теоретичні моделі
 - d) Відсутність етичних аспектів
3. Який принцип логіки дослідження забезпечує причинно-наслідковий підхід?
 - a) Системність
 - b) Діалектичне бачення
 - c) Верифікованість
 - d) Об'єктивність
4. Який елемент наукового апарату визначає фокус дослідження?
 - a) Проблема
 - b) Тема
 - c) Об'єкт/предмет
 - d) Рекомендації
5. Чим логічна модель дослідження допомагає в процесі?
 - a) Визначенням послідовності даних

- b) Лише збором літератури
- c) Оцінкою персоналу
- d) Фінансовим плануванням

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які особливості досліджень у сфері медичного управління та чому необхідний системний підхід?
2. Як логіка дослідницької діяльності впливає на роль керівника ЛПЗ?
3. Які основні етапи наукового дослідження в медичному управлінні?
4. Як формулювати проблему та тему дослідження в управлінні ЛПЗ?
5. У чому полягає постановка мети, завдань і гіпотези дослідження?
6. Як обирати об'єкт, предмет і методи дослідження?
7. Що таке логічна модель дослідження та як її будувати?
8. Як етичні аспекти впливають на структуру наукового дослідження в охороні здоров'я?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження в медицині

Мета заняття: Набути практичних навичок застосування теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження у сфері охорони здоров'я, навчитися аналізувати управлінські проблеми лікувально-профілактичних закладів (ЛПЗ) шляхом вибору, комбінування та реалізації відповідних методів дослідження, а також формувати доказово обґрунтовані висновки та пропозиції.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про методи наукового дослідження в медичній сфері

Методи наукового дослідження у сфері охорони здоров'я є основою для системного аналізу управлінських проблем ЛПЗ, забезпечуючи доказовий підхід до розробки рішень. Вони поділяються на теоретичні, емпіричні та статистичні, кожен із яких має специфічне застосування залежно від мети дослідження. Теоретичні методи (аналіз, синтез, моделювання) допомагають формувати концептуальну базу, тоді як емпіричні (спостереження, анкетування, експеримент) забезпечують збір та обробку даних. Статистичні методи використовуються для кількісного аналізу результатів,

наприклад, оцінки ефективності управлінських інновацій. Кількісні методи (статистичний аналіз, метрики) дають змогу вимірювати явища, але можуть ігнорувати якісні аспекти, тоді як якісні методи (інтерв'ю, фокус-групи) дозволяють глибше зрозуміти суб'єктивні фактори, але є менш стандартизованими. Міждисциплінарний підхід, що поєднує медичні, соціальні, економічні та управлінські методи, є ключовим для комплексного аналізу ЛПЗ як соціотехнічної системи.

Теоретичні методи та їх роль у медичних дослідженнях

Теоретичні методи є основою для створення концептуальних рамок дослідження, що забезпечують обґрунтованість управлінських рішень у ЛПЗ. Аналіз (розкладання проблеми на складові), синтез (об'єднання даних у цілісну картину) та узагальнення (виокремлення закономірностей) дозволяють структурувати знання про управлінські процеси, наприклад, оцінити вплив мотивації персоналу на якість послуг. Абстрагування допомагає зосередитися на ключових аспектах, виключаючи другорядні деталі, тоді як моделювання (наприклад, створення схем робочих процесів) сприяє прогнозуванню результатів управлінських змін. Аналогія дозволяє переносити досвід із суміжних галузей, наприклад, адаптувати бізнес-моделі до ЛПЗ. Індукція (узагальнення на основі окремих фактів), дедукція (висновки від загального до часткового) та гіпотетико-дедуктивний метод (перевірка гіпотез) забезпечують логічну основу для розробки та тестування припущень, наприклад, про вплив автоматизації на ефективність роботи ЛПЗ. Логічне мислення сприяє формуванню доказових висновків, що відповідають етичним і практичним потребам.

Емпіричні методи збору даних та їх практичне застосування в управлінні ЛПЗ

Емпіричні методи є інструментом збору первинних даних, що дозволяють виявляти управлінські проблеми та оцінювати ефективність рішень у ЛПЗ. Спостереження (структуроване, неструктуроване) використовується для аналізу робочих процесів, наприклад, оцінки часу очікування пацієнтів. Експеримент (клінічний, натурний, лабораторний) дозволяє тестувати управлінські інновації, наприклад, нову систему розподілу ресурсів. Анкетування та інтерв'ювання забезпечують зворотний зв'язок від персоналу та пацієнтів, виявляючи їхні потреби та проблеми, тоді як фокус-групи сприяють глибшому розумінню групової динаміки. Аналіз документів (медичних карт, адміністративних звітів) допомагає виявити системні недоліки, наприклад, неефективність логістики. Практичне застосування емпіричних методів полягає у створенні доказової бази для прийняття рішень, наприклад, розробки програм підвищення задоволеності персоналу. Достовірність результатів забезпечується стандартизацією процедур, коректним вибором методів та етичним підходом до збору даних.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження в медицині».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Застосування теоретичних та емпіричних методів у дослідженнях управління ЛПЗ: від аналізу до впровадження».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити план дослідження, включаючи вибір одного теоретичного та одного емпіричного методу з обґрунтуванням їх релевантності.

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження в управлінні ЛПЗ».
2. Взяти участь у семінарі «Застосування теоретичних та емпіричних методів у дослідженнях управління ЛПЗ: від аналізу до впровадження», представивши обґрунтування вибору методів для вирішення конкретної управлінської проблеми.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки плану дослідження, включаючи теоретичний та емпіричний методи, їх комбінацію та очікувані результати.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який метод відноситься до теоретичних методів дослідження?
 - a) Анкетування
 - b) Аналіз
 - c) Спостереження
 - d) Експеримент
2. Яка особливість якісних методів дослідження?
 - a) Використання статистичних даних
 - b) Глибоке розуміння суб'єктивних факторів
 - c) Стандартизація процедур збору даних
 - d) Орієнтація на числові показники
3. Який емпіричний метод найкраще підходить для оцінки задоволеності персоналу ЛПЗ?
 - a) Моделювання
 - b) Інтерв'ювання
 - c) Аналіз
 - d) Узагальнення
4. Що є основною перевагою міждисциплінарного підходу в дослідженнях ЛПЗ?
 - a) Обмеження аналізу однією дисципліною
 - b) Інтеграція медичних, соціальних і управлінських знань
 - c) Використання лише емпіричних методів
 - d) Відсутність етичних аспектів
5. Який метод дозволяє прогнозувати управлінські зміни в ЛПЗ?
 - a) Спостереження
 - b) Анкетування
 - c) Моделювання
 - d) Аналіз документів

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яка різниця між теоретичними та емпіричними методами дослідження в медичній сфері?
2. Як кількісні та якісні методи доповнюють один одного в управлінських дослідженнях ЛПЗ?
3. Яка роль аналізу, синтезу та узагальнення в теоретичних дослідженнях?
4. Як застосовувати моделювання та аналогію для оптимізації управлінських процесів у ЛПЗ?
5. Які особливості використання спостереження та експерименту в управлінських дослідженнях?

6. Як анкетування та інтерв'ювання допомагають виявляти потреби персоналу та пацієнтів?

7. Яким чином аналіз документів сприяє виявленню управлінських проблем у ЛПЗ?

8. Як забезпечити достовірність і етичність при застосуванні емпіричних методів у дослідженнях?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Статистичні, клініко-епідеміологічні та управлінські методи у медичних дослідженнях

Мета заняття: Сформувати у здобувачів навички застосування статистичних, клініко-епідеміологічних, соціальних та управлінських методів для аналізу даних і вирішення управлінських завдань у лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ), а також оволодіти технікою вибору відповідних методів і оцінки їхньої ефективності.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про статистичні, клініко-епідеміологічні та управлінські методи в дослідженнях ЛПЗ

Статистичні, клініко-епідеміологічні, соціальні та управлінські методи є ключовими інструментами для аналізу даних і прийняття обґрунтованих рішень у сфері управління ЛПЗ.

Статистичні методи, такі як описова статистика, кореляційний і регресійний аналіз, дозволяють оцінювати медичні та управлінські показники, наприклад, рівень задоволеності пацієнтів чи ефективність використання ресурсів. Клініко-епідеміологічні методи, зокрема когортні дослідження чи метааналіз, сприяють виявленню причинно-наслідкових зв'язків і оцінці якості медичної допомоги. Соціальні та управлінські методи, такі як SWOT-аналіз чи експертне опитування, допомагають досліджувати організаційну культуру та оптимізувати управлінські процеси.

Основні ознаки цих методів:

Відповідність меті дослідження: методи вибираються залежно від завдання, наприклад, кореляційний аналіз для оцінки зв'язку між робочим навантаженням і плинністю кадрів.

Комплексність: поєднання кількісних (статистичних) і якісних (соціологічних) підходів для цілісного аналізу.

Практична спрямованість: методи спрямовані на створення рекомендацій для підвищення ефективності ЛПЗ.

Етапи застосування методів у дослідженнях ЛПЗ Застосування методів у дослідженнях ЛПЗ включає наступні етапи:

Визначення завдання: формулювання проблеми, наприклад, оцінка впливу нової системи електронного запису на час очікування.

Вибір методу: залежно від типу даних і мети, наприклад, SWOT-аналіз для оцінки організаційних змін або когортне дослідження для аналізу результатів профілактичної програми.

Збір і обробка даних: використання статистичних інструментів (наприклад, розрахунок медіани чи стандартного відхилення) або соціологічних методів (анкетування, контент-аналіз).

Інтерпретація результатів: зіставлення даних із теоретичними положеннями, наприклад, перевірка гіпотез щодо впливу факторів.

Впровадження висновків: розробка рекомендацій, наприклад, для оптимізації роботи приймального відділення.

Достовірність результатів забезпечується коректним вибором методів, репрезентативністю даних і використанням інформаційно-аналітичних систем для обробки великих обсягів інформації.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Статистичні, клініко-епідеміологічні та управлінські методи у медичних дослідженнях».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Застосування статистичних і соціальних методів для вирішення управлінських завдань у ЛПЗ».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити попередній план дослідження, визначивши проблему, тип дослідження (кількісне, якісне чи змішане) і відповідні методи (наприклад, кореляційний аналіз чи SWOT-аналіз).

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Статистичні, клініко-епідеміологічні та управлінські методи у медичних дослідженнях».
2. Взяти участь у семінарі «Застосування статистичних і соціальних методів для вирішення управлінських завдань у ЛПЗ», представивши обґрунтування вибору методів для конкретної управлінської проблеми.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки плану дослідження, включаючи проблему, методи та очікувані результати.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який метод найкраще підходить для оцінки зв'язку між робочим навантаженням і рівнем стресу персоналу ЛПЗ?
 - а) SWOT-аналіз
 - б) Кореляційний аналіз
 - в) Когортне дослідження

- d) Контент-аналіз
2. Що характеризує описову статистику?
- a) Прогнозування майбутніх результатів
b) Виявлення причинно-наслідкових зв'язків
c) Розрахунок середніх величин і варіативності
d) Узагальнення даних із різних досліджень
3. Який метод використовується для узагальнення даних із кількох досліджень у доказовій медицині?
- a) Регресійний аналіз
b) Метааналіз
c) Експертне опитування
d) Поперечне дослідження
4. Для чого застосовується SWOT-аналіз у ЛПЗ?
- a) Оцінка статистичної значущості
b) Виявлення сильних і слабких сторін організації
c) Прогнозування клінічних результатів
d) Аналіз медичних записів
5. Який критерій є ключовим при виборі методу дослідження?
- a) Доступність програмного забезпечення
b) Відповідність меті та об'єкту дослідження
c) Складність реалізації методу
d) Кількість учасників дослідження

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які статистичні методи використовуються для аналізу медичних даних у ЛПЗ?
2. У чому полягає роль клініко-епідеміологічних методів в оцінці якості медичної допомоги?
3. Як соціальні методи сприяють дослідженню організаційної культури ЛПЗ?
4. Які критерії вибору методу дослідження в управлінні ЛПЗ?
5. Як інноваційні технології (наприклад, великі дані) застосовуються в медичних дослідженнях?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Наукове дослідження як форма практики: міждисциплінарний підхід в охороні здоров'я

Мета заняття: Сформувати у здобувачів навички організації та проведення міждисциплінарних досліджень у сфері управління лікувально-профілактичними закладами (ЛПЗ), оволодіти технікою координації міждисциплінарних команд і розробки стратегій впровадження результатів у практику, враховуючи етичні та ціннісні аспекти.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про міждисциплінарний підхід у дослідженнях ЛПЗ

Міждисциплінарний підхід у наукових дослідженнях є ключовим для вирішення складних управлінських проблем у лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ), оскільки він інтегрує знання з медицини, управління, соціології, економіки, етики та інформатики. На відміну від мультидисциплінарного (паралельна робота різних фахівців) і трансдисциплінарного (створення нової методології) підходів, міждисциплінарність передбачає тісну взаємодію дисциплін для створення цілісного рішення. Наприклад, дослідження низької явки на профілактичні огляди може поєднувати медичні дані, соціологічні опитування та економічний аналіз.

Основні ознаки міждисциплінарного підходу:

1. Комплексність: вирішення проблеми через інтеграцію методів різних дисциплін.
2. Етична основа: врахування принципів гуманізму, справедливості та академічної доброчесності.
3. Практична спрямованість: орієнтація на створення рекомендацій для підвищення ефективності ЛПЗ.

Етапи організації міждисциплінарного дослідження

Міждисциплінарне дослідження в управлінні ЛПЗ включає наступні етапи:

- Формулювання дослідницького запитання: визначення комплексної проблеми, наприклад, оцінка впливу організаційних змін на якість медичних послуг.
- Вибір методів: комбінація методів, таких як статистичний аналіз, соціологічне опитування чи SWOT-аналіз, для збору даних.
- Координація команди: розподіл обов'язків між фахівцями та вирішення проблем комунікації й термінології.
- Інтеграція даних: синтез результатів із різних джерел для створення цілісної картини.
- Впровадження результатів: розробка стратегій, наприклад, пілотне тестування нової системи управління чи навчання персоналу.

Достовірність і ефективність дослідження забезпечуються чіткою координацією, стандартизацією даних і дотриманням етичних принципів, таких як відповідальне авторство та захист конфіденційності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Наукове дослідження як форма практики: міждисциплінарний підхід в охороні здоров'я».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Міждисциплінарний підхід у вирішенні управлінських проблем ЛПЗ».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити попередній план міждисциплінарного дослідження, визначивши проблему, дисципліни для інтеграції та методи (наприклад, статистичний аналіз і соціологічне опитування).

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Міждисциплінарний підхід у дослідженнях управління ЛПЗ».
2. Взяти участь у семінарі «Міждисциплінарний підхід у вирішенні управлінських проблем ЛПЗ», представивши обґрунтування вибору методів і дисциплін для конкретної управлінської проблеми.
3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки плану міждисциплінарного дослідження, включаючи проблему, методи та стратегію впровадження результатів.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Чим міждисциплінарний підхід відрізняється від мультидисциплінарного?
 - a) Використанням лише однієї дисципліни
 - b) Тісною взаємодією різних дисциплін для створення цілісного рішення
 - c) Відсутністю координації між фахівцями
 - d) Орієнтацією на теоретичні дослідження
2. Який етап міждисциплінарного дослідження передбачає синтез даних?
 - a) Формулювання проблеми
 - b) Вибір методів
 - c) Інтеграція даних
 - d) Впровадження результатів
3. Яка дисципліна може бути залучена для аналізу економічної ефективності програми в ЛПЗ?
 - a) Медицина
 - b) Економіка
 - c) Соціологія
 - d) Інформатика
4. Яка стратегія сприяє ефективному впровадженню результатів у ЛПЗ?
 - a) Пілотне тестування
 - b) Збільшення фінансування без аналізу
 - c) Ігнорування етичних принципів
 - d) Використання лише кількісних методів
5. Що є ключовою проблемою міждисциплінарних команд?
 - a) Відсутність даних
 - b) Конфлікти термінології та цінностей
 - c) Недостатнє фінансування
 - d) Низька кваліфікація керівника

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке міждисциплінарний підхід і як він застосовується в управлінні ЛПЗ?
2. У чому полягають відмінності між міждисциплінарним, мультидисциплінарним і трансдисциплінарним підходами?
3. Які дисципліни найчастіше залучаються до міждисциплінарних досліджень у ЛПЗ?
4. Як формулюється дослідницьке запитання для міждисциплінарного дослідження?
5. Які проблеми виникають при координації міждисциплінарних команд?
6. Як забезпечити етичність командної роботи в міждисциплінарних проєктах?
7. Які стратегії ефективного впровадження результатів дослідження в ЛПЗ?
8. Як міждисциплінарність впливає на достовірність і практичну цінність результатів?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику: етичні та деонтологічні засади наукової діяльності в системі охорони здоров'я

Мета заняття: Сформувати у здобувачів навички оформлення результатів наукових досліджень з урахуванням етичних і деонтологічних засад, оволодіти технікою впровадження результатів у практику лікувально-профілактичних закладів (ЛПЗ), а також поглибити розуміння принципів академічної доброчесності та способів вирішення етичних викликів у управлінських дослідженнях.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Поняття про етичні та деонтологічні засади в наукових дослідженнях ЛПЗ

Етичні та деонтологічні засади є основою наукової діяльності в охороні здоров'я, забезпечуючи відповідність досліджень принципам гуманізму, справедливості та

суспільної відповідальності. Етичні принципи, такі як «не нашкодь», інформована згода та захист конфіденційності, є обов'язковими при проведенні досліджень у ЛПЗ, особливо тих, що стосуються чутливих даних персоналу чи пацієнтів. Деонтологія регулює професійну поведінку дослідника, акцентуючи на об'єктивності, чесності та відповідальності перед суспільством і організацією. Академічна доброчесність передбачає уникнення порушень, таких як плагіат чи фальсифікація, і дотримання принципів відповідального авторства.

Основні ознаки етичного дослідження:

1. Відповідність міжнародним стандартам (Гельсінська декларація, CIOMS, Кодекс ЮНЕСКО) і законодавству України.
2. Захист прав учасників: забезпечення добровільності, конфіденційності та недискримінації.
3. Практична спрямованість: оформлення результатів для їх ефективного впровадження в практику ЛПЗ.

Етапи оформлення та впровадження результатів досліджень

Оформлення та впровадження результатів досліджень у ЛПЗ включає наступні етапи:

- Аналіз даних: узагальнення результатів із використанням етичних принципів, наприклад, уникнення спотворення даних.
- Оформлення результатів: створення звітів, статей чи рекомендацій із чіткою структурою (теза, аргументи, висновки) і належним цитуванням.
- Оцінка етичності: перевірка відповідності дослідження принципам гуманізму, справедливості та конфіденційності.
- Впровадження: розробка стратегій, таких як пілотне тестування чи навчання персоналу, для реалізації рекомендацій.
- Моніторинг: оцінка впливу впроваджених рішень на ефективність ЛПЗ.

Достовірність і етичність забезпечуються дотриманням стандартів академічної доброчесності, використанням механізмів перевірки (наприклад, програмного забезпечення для виявлення плагіату) та залученням етичних комітетів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою «Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику: етичні та деонтологічні засади».
2. Підготуватися до участі в семінарі «Етичні виклики в оформленні та впровадженні результатів досліджень у ЛПЗ».
3. Відповідно до обраної теми магістерської роботи розробити попередній план оформлення результатів дослідження, визначивши структуру звіту, етичні принципи та стратегію впровадження.

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НА ЗАНЯТТІ

1. Виконати тестові завдання за темою «Етичні та деонтологічні засади наукових досліджень у ЛПЗ».
2. Взяти участь у семінарі «Етичні виклики в оформленні та впровадженні результатів досліджень у ЛПЗ», представивши аналіз етичного виклику (наприклад, конфлікту інтересів) у конкретному дослідженні.

3. Захистити індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) щодо розробки плану оформлення результатів дослідження, включаючи структуру звіту, етичні принципи та стратегію впровадження.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який принцип є базовим для етичних досліджень у ЛПЗ?
 - a) Максимізація прибутку
 - b) Принцип «не нашкодь»
 - c) Використання лише кількісних методів
 - d) Ігнорування конфіденційності
2. Що є прикладом порушення академічної доброчесності?
 - a) Належне цитування джерел
 - b) Фальсифікація даних
 - c) Інформована згода учасників
 - d) Використання відкритих даних
3. Який міжнародний стандарт регулює етичність досліджень?
 - a) Гельсінська декларація
 - b) Кодекс законів про працю
 - c) Закон про освіту
 - d) Кодекс цивільного захисту
4. Що є ключовим елементом відповідального авторства?
 - a) Включення всіх учасників у список авторів
 - b) Визнання значного внеску учасників
 - c) Публікація без цитування джерел
 - d) Використання чужих даних без дозволу
5. Як можна запобігти порушенням академічної доброчесності?
 - a) Ігнорування етичних комітетів
 - b) Використання програмного забезпечення для перевірки плагіату
 - c) Публікація без рецензування
 - d) Зменшення обсягу цитувань

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Які етичні принципи застосовуються в наукових дослідженнях у ЛПЗ?
2. У чому полягає значення принципу «не нашкодь» для управлінських досліджень?
3. Як забезпечити інформовану згоду та добровільність участі в дослідженнях?
4. Що таке академічна доброчесність і чому вона важлива в охороні здоров'я?
5. Які порушення академічної доброчесності найпоширеніші в дослідженнях ЛПЗ?
6. Які деонтологічні обов'язки дослідника в охороні здоров'я?
7. Як уникнути конфліктів інтересів у управлінських дослідженнях?
8. Які міжнародні стандарти регулюють етичність досліджень у ЛПЗ?
9. Як забезпечити конфіденційність даних у дослідженнях ЛПЗ?
10. Які стратегії ефективного впровадження результатів досліджень у практику ЛПЗ?

ПІДСУМКИ ЗАНЯТТЯ

Підведення підсумків заняття передбачає:

- Оцінку рівня підготовки групи та окремих здобувачів до заняття (шкала: не підготовлені, частково підготовлені, підготовлені).
- Оцінку активності здобувачів під час семінару та виконання завдань (кількість учасників, які висловили позицію).
- Перевірку правильності виконання тестових завдань та індивідуальних науково-дослідних завдань (кількість здобувачів, які виконали завдання без помилок).
- Виставлення заліку за підсумками виконання завдань і участі в семінарі.
- Надання додаткових індивідуальних завдань здобувачам, які не отримали залік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Беспалов В. Г. Методологія та організація наукових досліджень. Київ, 2021.- 210 с.
2. Бориченко К. В., Гудзь А. О., Панфілов О. Є. *Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник*. Одеса: Фенікс, 2022 journals.uzhnu.uz.ua+10dspace.onua.edu.ua+10ResearchGate+10.
3. Мотенко Я. В., Шишкіна Є. К. *Методологія наукових досліджень* — навчальний посібник, Харків: ФОП Іванченко, 2022 — теоретична модель побудови та реалізації наукових проєктів repository.kpi.kharkov.ua.
4. Соціологія. Основи загальної, спеціальних та галузевих теорій. Підручник. Затверджено МОН України. Лукашевич М.П., Туленков М.В., Яковенко Ю.І. 544 с. т. 2024 р.
5. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
6. Пустовіт С. В. [та ін.] *Здоров'я, медицина та філософія: стратегії виживання в умовах ковідної реальності*. НУОЗ ім. П. Л. Шупика, 2022 — монографія про філософсько-методологічні та біоетичні виміри в епоху пандемії ResearchGate+2ResearchGate+2repo.knmu.edu.ua+2.
7. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції. Навчальний посібник.- К.: Парапан, 2011.- 204 с.

Допоміжна література

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В. Білоконь — Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. — 155 с.
2. Богачев А. Досвід та сенс.- К.: Дух і літера, 2011.- 336 с.
3. Етична експертиза біомедичних досліджень. Методичні рекомендації. —К: Сфера, 2008.- 48 с.
4. Етос і мораль у сучасному світі / [Аболіна Т. Г., Ермоленко А. М., Кисельова О. О. та ін.] ; під ред. В. А. Малахова. — К. : Вид. ПАРАПАН, 2014. — 200 с.
5. Загальна декларація про біоетику та права людини (ЮНЕСКО, 2005 р.).
6. Загальні принципи організації діяльності комісій з питань етики при лікувально-профілактичних закладах, в яких проводяться клінічні випробування лікарських засобів. Посібник [автори укладачі: Л. Ковтун, Л. Янкова, С. Распутняк, О. Сілантьєва, Я. Мальцева, Л. Попова, М. Калашнікова, Т. Федорчук]. — Київ: ДЕЦ МОЗ, 2017.- 48 с.
7. Запорожан В. М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека. - К.: Здоров'я, 2013.- 456 с.
8. Засоріна Г. (2022). *Охорона здоров'я в контексті розвитку людського капіталу. Економіка і організація управління* 2(46), с. 17–27 — зв'язок системи здравоохоронення з розвитком людського капіталу, логіка братства між управлінськими рішеннями та соціально-економічним контекстом ResearchGate.
9. Індекс здоров'я. Україна.- К.: 2019.-172 с.
10. Корягін М. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. — К.: Алєрта, 2014. — 622 с.
11. Малачинська М. Й. (2023). *Зміни у підходах та методології дослідження державного регулювання системи перинатальної допомоги в умовах війни*. Ефективність державного управління — розгляд адаптації методологічних підходів для функціонування ЛПЗ у воєнних умовах epa.nltu.edu.ua.
12. Марзеєва Н., Чорна В., Махнюк В. (2023). *Еколого-гігієнічні, економічні та правові аспекти формування нормативної бази проєктування ЛПЗ на рівні*

територіальних громад. Аргумент – стандарти будівництва як управлінська складова розвитку закладу охорони здоров'я [ResearchGate](#).

13. Миронюк І., Погоріляк Р. (2023). *Розвиток науки про комунікації в охороні здоров'я України: аналітичний огляд. Україна. Здоров'я нації* — огляд сучасних досліджень комунікації як ключового елементу управління закладом [journals.uzhnu.uz.ua](#).

14. Москаленко В.Ф., Попов М.В. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / Москаленко В.Ф., Попов М.В. — Вінниця: Нова книга, 2005.—218 с.

15. Свендсен Л. Фр.Г. Філософія самотності.- К.: Ніка-Центр, 2017.

16. Семигіна Т., Столярик О. (2024). *Соціальна робота у сфері охорони здоров'я України: виклики та перспективи*. Журнал *Humanitas* — інтеграція соціальної роботи, правового забезпечення та кадрового навчання в управлінську практику [journals.uzhnu.uz.ua+8journals.vnu.volyn.ua+8ResearchGate+8](#).

17. Філософія та методологія науки. Підручник/Під ред.. І.С. Добронравової, Л.І. Сидоренко.- К., 2008.- 228 .с.

18. Флєк Л. Як постає та розвивається науковий факт. Вступ про вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив.- Чернівці: Книги-XXI, 2019.- 206 с.

19. Шульгай А.Г., Сатурська Г.С., Панчишин Н.Я., Слободян Н.О. (2021). *Особливості використання якісних методів досліджень в охороні здоров'я, зокрема у громадському здоров'ї та медсестринстві*. Вісник медичних і біологічних досліджень, 3(4), 161–166 — аналіз якісних методів у практиці закладів охорони здоров'я [bmbr.com.ua+1ResearchGate+1](#).

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бабаджан, В. Д., Бакуменко, Н. С., Кадикова, О. І. та ін. (ред. П. Г. Кравчун, В. Д. Бабаджан, В. В. М'ясоєдов) (2020). *Методологія наукових досліджень в медицині: Навчальний посібник* (260 с.). Харків: ХНМУ. Доступно за посиланням у форматі PDF: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/26906> ([vnmu.edu.ua](#), [repo.knmu.edu.ua](#))

2. Луцький національний технічний університет, Козубцов, І. М. (2022). *Методологія наукових досліджень: Конспект лекцій* [для магістрів ІТ-спеціальностей] (242 с.). Луцьк: ЛНТУ. • PDF: https://lib.iitta.gov.ua/734685/1/.../Конспект_лекцій_МНД.pdf ([lib.iitta.gov.ua](#))

3. Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (НУОЗУ) (2019). *Логіка та методологія наукового дослідження: Навчальні матеріали*. Чернівці: ЧНУ. • PDF: https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/rp_filosofiiia.pdf ([nuozu.edu.ua](#))

4. НІХТ ДУ НАМНУ (Харків) (2023). *Методологія наукових досліджень в медицині* [PhD-курс] (силлабус). • PDF: https://repo.knmu.edu.ua/.../Навчальний_посібник_МНДМ.pdf ([repo.knmu.edu.ua](#))

5. Посібник від NUPH (2023). *Методологія наукових досліджень* [навчальний посібник для аспірантів]. • PDF: <https://dspace.nuph.edu.ua/.../метод-семінар.pdf> ([dspace.nuph.edu.ua](#))

6. Рівненський державний медичний університет (Запоріжжя). Утюж, І. Г., Спиця, Н. В., Сепетий, Д. П., Мегрелішвілі, М. О. (2018). *Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: Навчально-методичний посібник* (76 с.). Запоріжжя: ЗДМУ. • PDF: https://dspace.zsmu.edu.ua/.../Філософія_науки_етика_методологія.pdf ([dspace.zsmu.edu.ua](#))

7. Полтава / Centre: Бірта, Г. О., Бургу, Ю. Г. (2014). *Методологія і організація наукових досліджень: Навчальний посібник* (142 с.). Київ: «Центр учбової літератури». •

PDF: https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/.../Методологія і організація.pdf
(shron1.chtyvo.org.ua)

8. Полтавський університет економіки і торгівлі: перегляд навчальних програм. (2022). *Методологія наукових досліджень* [розділ лекцій]. • PDF: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/.../Posibnyk_MND.pdf (dspace.wunu.edu.ua)

9. Репозитарій НЛУ: *Методологія наукових досліджень* (2018). • PDF: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf (library.nlu.edu.ua)

10. ВНМУ (Вінниця) (2020). *Філософія, логіка та методологія наукових досліджень в охороні здоров'я: Підручник/силабус*. Вінниця. • PDF: <https://www.vnmu.edu.ua/index.php?id=117726&...=.pdf> ([vnmu.edu.ua](https://www.vnmu.edu.ua))

11. Західноукраїнський національний університет (2023). *Методологія організації наукової роботи в медичних науках: Академічна доброчесність*. • PDF: <https://neuro.kiev.ua/.../НД-1.2.2.pdf> (neuro.kiev.ua)

12. Чернівецький державний університет охорони здоров'я (НУОЗ) (2019). *Філософія, сучасна методологія наукових досліджень та біоетика: Навчальні матеріали*. Чернівці. • PDF: https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/rp_filosofiiia.pdf ([nuozu.edu.ua](https://www.nuozu.edu.ua))

13. Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького (2021). Іщенко, М. П. *Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії* (188 с.). • e-print доступ: <http://eprints.cdu.edu.ua/4610/> (ru.wikipedia.org)

14. РГ СумДУ – *Методологія наукових досліджень* (конспект лекцій). 2022. • PDF: https://lib.iitta.gov.ua/.../Конспект_лекцій_МНД.pdf (lib.iitta.gov.ua)

15. Запоріжжя (2018). *Етика та методологія наукового дослідження* [PhD-курс у ЗДМУ]. • PDF: https://dspace.zsmu.edu.ua/.../Філософія_науки_етика_методологія.pdf (dspace.zsmu.edu.ua)

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Бурбига Валентина Анатоліївна
Шалімова Ірина Миколаївна
Маркова Влада Миколаївна

ФІЛОСОФІЯ, ЛОГІКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
денної та заочної форм здобуття освіти за спеціальністю
ДЗ «Менеджмент» освітньо-професійної програми
«Управління лікувально-профілактичними закладами»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 27.03.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,63. Обсяг 0,461. Зам. № 107/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна